

Қазақстан Республикасының білім және ғылым министрлігі

Қарағанды мемлекеттік техникалық университеті

Бекітемін
Ғылыми кеңес төрағасы,
ректор, ҚР ҰҒА академигі
Ғазалиев А.М.

«___» _____ 2015ж.

СТУДЕНТКЕ АРНАЛҒАН ПӘН БОЙЫНША ОҚЫТУ
БАҒДАРЛАМАСЫ (SYLLABUS)

РККОІГА 4307 «Пайдалы қазбалар кенорындарын іздеу геохимиялық әдістері» пәні

РККОІГА 37 «Пайдалы қазбалар кенорындарын іздеу геохимиялық әдістері» модулі

5В070600 – Геология және пайдалы қазбалар кен орындарын барлау мамандығы

Тау-кен факультеті

«Геология және пайдалы қазбалар кен орындарын барлау»
кафедрасы

Алғы сөз

Студентке арналған пән бойынша оқыту бағдарламасын (syllabus) әзірлеген: аға оқытушы Копобаева А.Н., оқытушы Мухажанова Ж.Т.,

«Геология және пайдалы қазбалар кен орындарын барлау» кафедрасының мәжілісінде талқыланды

« _____ » _____ 2015 ж. № _____ хаттама

Кафедра меңгерушісі _____ Садчиков А.В. « _____ » _____ 2015 ж.

Тау кен институтінің оқу-әдістемелік кеңесі мақұлдайды

« _____ » _____ 2015 ж. № _____ хаттама

Төраға _____ Такибаева А.Т. « _____ » _____ 2015ж.

Оқу жұмыстық бағдарламасы.

Оқытушы жайлы толық мәлімдеме және тұрғылықты орны
аға оқытушы Копобаева А.Н., оқытушы Мухажанова Ж.Т.

Геология және пайдалы қазбалар кен орындарын барлау кафедрасы
ҚарМТУ ІІ корпусында (Б.Бульвары, 56) орналасқан, 108, 225 ауд., e-mail:
grmpi_kstu@mail.ru.

1.2 Пәннің еңбек көлемділігі.

Семестр	кредиттар саны	Сабақ түрлері					СӨЖ сағат саны	Барлық сағат саны	Бақылау пішіні
		Тұрақты сағаттар саны.			СӨОЖ сағат саны	Барлық сағаттар			
		Дәрістер	Тәжірбиелік сабақтар	Зертханалық сабақтар					
8	3	30	15		45	90	45	135	емтихан

1.3. Пәннің сипаттамасы

«Пайдалы қазбалар кенорындарын іздеу геохимиялық әдістері» таңдау бойынша негізгі пән болып табылады.

Геохимия кең мағынада — ғылым сөзімен түсіндіріледі, жердің химиясының пайда болу жұмысы. Іздеу және барлау геохимиясы оның бөлімдерінің ең негізгісі болып табылатын; геохимияға қоса геохронологияны, геохимияны, органикалық геохимияны және гидрогеохимияны және жақында пайда болған аймақтар, айлы геохимия және қоршаған ортаның геохимиясы. Сондықтанда қазіргі түсініктер бойынша геохимияның барлық бөлімдерінің негізгісі- геологиялық проблемаларды шешу болып табылады (айдың, космостың. Геохимиялық барлау жағдайына қарай үлкен ірі категорияға бөлінеді:

1) Рудалық және руда емес пайдалы кен орындарының барлау.

2) Табиғи газбен мұнайды барлау. Осы категориялардың әр қайсысы, қай жағдайда болмасын, геохимик жасырын табиғи қорды іздеуімен ерекшеленеді.

Осы облыстардың соңғы жетістіктері — жергілікті геохимиялық суреттер, аралық үшін белгіленгендерді оқу, жеке түсірілген және басқада бинеленген түрлерді спутниктен алған. Жергілікті қорды зеттеу барысында, көсетілмеген масштабтағы пайдалы кен орындар спутниктің көмегімен ашылып жатыр. Ірі масштабтағы құрылысты және литологиялық байқау геологиялық жағдайларды онша ашпайды және әр түрлі геохимиялық іздеу әдісі арқылы оқылады.

1.4 Пәннің мақсаты.

Берілген пәннің оқу мақсаты-геохимиялық элементтердің әр түрлі жер қабаттарына жалпы заң бойынша орналастыру. Студентке аймақтың

болашағын анықтау үшін геохимия, магматизмге және и үлгіленген кен орынды рудалануы бойынша үлестіру.

1.5 Пәндік тапсырмалар.

Пәннің тапсырмалары келесі нұсқауда белгіленген: Студентке геохимиядағы жекеленген элементтермен таныстыру, жекеленген аймақтардағы жер бетіндегі әр түрлі атомдарды термодинамикалық жағдайда әртүрлі стадиядағы оның космостық және геологиялық тарихи.

1.6 Айрықша деректемелер

Берілген пәнді меңгеру үшін келесі пәндерді білу керек:

Пәндер	Бөлім аттары (тақырып)
1. Жалпы және тарихи геология	Барлық бөлімдер
2. Геодезия топография негіздерімен	Жалпақ жүйелер, координат, жоба, масштаб, аудан анықтаушы белгілер.
3. Құрылымдық геология	Барлық бөлімдер
4. Геокарталау және қашықтан зерттеу әдістері	Барлық бөлімдер
5. Кристаллография және минералогия	Барлық бөлімдер
6. Петрография	Барлық бөлімдер
7. Мұнай және газ геологиясы	Барлық бөлімдер
8. Гидрогеология және инженерлік геология	Барлық бөлімдер
9. Геоморфология және төрттік геология	Барлық бөлімдер
10. Өңірлік геология	Барлық бөлімдер
11. ПҚКО Геологиясы	Барлық бөлімдер
12. Ұңғамаларды бұрғылау	Барлық бөлімдер
13. ПҚКО іздеу және барлау	Барлық бөлімдер
14. ПҚКО іздеу және барлау	Барлық бөлімдер

Тұрақты деректемелер

«Пайдалы қазбалар кенорындарын іздеу геохимиялық әдістері» пәнді оқу барысында алынатын білім диплом жобасын немесе диплом жұмысын жазуға қолданылады.

1.8 Пәнің мазмұны

Пәннің мазмұны келесі сабақ түрлерімен және олардың еңбек сыйымдылығы.

Бөлім аттары, (тақырыптары)	Сабақ түрлерінің еңбек сыйымдылығы, сағ.				
	дәрістер	тәжіри белік	зертханалық	СӨОЖ	СӨЖ
1. Геохимиялық барлаудың жалпы түсінігі мен мақсаты. Геохимиялық дала және оның параметрлері. Жергілікті талдау. Геохимиялық суреттер және барлау орны. Геохимиялық көрністер. Геохимиялық барлау және бағалау және оның нәтижелілігі.	2	2		4	4
2. Литохимиялық шашыранды ағын. Қатты және ертінді ағынның құрғатылуы. Шашыранды ағынның қалыпты теңесуі. Шашыранды ағынның нақты құрылуы.	4	2		6	6
3. Екінші дәрежелі рудалық кен орындардың литохимиялық шашыранды ореолдар және оның классификациясы. Механикалық және тұзды шашыранды ореол. Қалдықтың шашыратылып теңесуі.	4	2		6	6
4. Екінші дәрежелі шашыранды ореолдың параметрі. Ореолдың формасы өзгеріп араласуы. Салынған ореолдар. Шашыранды ағынмен ореолдың қарым-қатынасы. Тура және қайтымды есептердің шешімі.	4	2		6	6
5. Рудалық кен орнының алғашқы ореолы. Рудалық дене және оның алғашқы ореолы. Алғашқы ореолдың параметрі. Кен орнының зоналық зеттеуі. Тура және қайтымды есептердің шешімі.	4	2		6	6
6. Гидрохимиялық және атмохимиялық барлау әдісі.	4	1		5	5

7. Биогеохимиялық барлау әдісі. Мұнай және газ кен орындарын барлау.	4	1		5	5
8. Геохимиялық барлау. Жалпы мақсаттар. Болжау қорын бағалау.	4	3		7	7
барлығы:	30	15		45	45

Тәжірибелік сабақтардың тізімі

1. Менделеевтің химиялық элементтердің периодтық кестесі.
2. Табиғи орынның геологиялық оқу барысында, Менделеевтің тәжірибелік кестесін қолдану қажет.
3. Екінші ореолдардың сандық түсіндіруі.
4. Колчеданндық кен орынның геохимиялық алғашқы ореолдың болжамдық бағасы.
5. Тұрғылықты кен орынның геохимиялық алғашқы ореолдың болжамдық бағасы.
6. Екінші дәрежелі шашыранды ореолдың метал құрамындағы шешімі.
7. Геохимиялық ореолдың құрлымдық пішіні.

Студентің өздік оқытушымен жұмысы тақырыптық жоспар

СӨОЖ тақырып аттары	Сабақ мақсаты	Өткізілген сабақ пішіні	Сабақ құрамы	Ұсыныл атын әдебиеттер
Тақырып 1 Геохимиялық барлаудың жалпы түсінігі. Геохимиялық дала және оның параметрлері. Қосымша түсініктеме. Геохимиялық суреттер.	Берілген тақырып бойынша тереңдетіп оқу	Қосымша сабақ алу	Шолып яғни толық жазу	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9]
Тақырып 2 Литохимиялық шашыранды ағын. Қатты және ертіліп құрғатылған ағын. Жақсы ағынның теңесуі. Нақты шашыранды ағынның қалыптасуы.	Берілген тақырып бойынша тереңдетіп оқу	Тақырыпты толық шолып дайындалу.	конспект жасау	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9]
Тақырып 3 Рудалық кен орнының литохимиялық екінші дәрежелі шашыранды ореолы және оның классификациясы. Шашыранды қалдық теңесуі.	Берілген тақырып бойынша тереңдетіп оқу	Қосымша сабақ алу	Ауызша сұрау	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9]
Тақырып 4 Екінші	Берілген	Сұрақтар	конспект	[1, 2, 3,

дәрежелі шашыранды ағынның параметрі. Ореолдың пішінінің өзгеріп араласуы. Ореол мен ағынның қарым-қатынасы. Тура және қайтымды есеп шешімі.	тақырып бойынша тереңдетіп оқу	ға дайындық	жасау	4, 5, 6, 7, 8, 9]
Тақырып 5 Руда кен орнының алғашқы ореолы. Алғашқы ореолдың параметрі. Кен орнының шегаралық зеттеуі. Барлау –бағалау есебінің шешімі.	Берілген тақырып бойынша тереңдетіп оқу	Тақырып ты толық шолып дайындалу.	конспек т жасау	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9]
Тақырып 6 Гидрохимиялық және атмосфериялық барлау әдісі.	Берілген тақырып бойынша тереңдетіп оқу	Тақырып бойынша қосымша дайындалу	конспек т жасау	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9]
Тақырып 7 Биогеохимиялық барлау әдісі.	Берілген тақырып бойынша тереңдетіп оқу	Берілген тақырып бойынша дайындық	конспек т жасау	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9]
Тақырып 8 Виды геохимиялық барлау әдісінің түрлері. Жер қыртысын сынау. Тау жынысын сынау. Сулы тұнданы сынау.	тақырып бойынша тереңдетіп оқу	тақырып бойынша дайындық	Пайдалы кен картасын менгеру.	[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9]

Пән бойынша тақырыптық бақылау жұмыс.

Рефераттар тақырыпшалары

1. Геохимиялық пайдалы кен орнының болжау және барлау әдісі.
2. Қазақстана геохимиялық көрністер.
3. Қатты және ертіліп құрғатылған ағын.
4. Колчедандық кен орнының екінші дәрежелі шашыранды ореолы.
5. Кен орнының ореолодары мен шашыранды ағыны.
6. Турғайдағы темір рудалық кен орнының алғашқы шашыранды ореолы.
7. Пайдалы кен орнының гидрохимиялық барлау әдісі.
8. Мұнай және газ кен орнының газдық суреттер.
9. Барлау пайдалы кен орындардың геохимиялық түрлері.
10. Геохимиялық сызба және құрамдық әдіс түрлері.

Студенттердің білімін бағалау белгілері

Пән бойынша емтихан бағасы аралық бақылау (60 % дейін) және қорытынды аттестаттау (емтихан) (40 % дейін) бойынша үлгерімнің ең жоғары

көрсеткіштерінің сомасы ретінде анықталады және кестеге сәйкес 100% дейін мәнді құрайды.

Саясат және процедуралар

«Пайдалы қазба кенорындарының геохимиялық іздеу әдістері» пәнін ұғыну барысында келесі тәртіпке жүгінулі сұраймын:

- 1.Сабаққа кешікпей келу.
- 2.Белгісіз себептермен сабақтан қалмау. Ауырған жағдайда анықтама әкелуді өтінемін...
3. Тәжірибелік жұмыстарға құрал жабдықтарды алып келу
- 4.Сабақ барысында белсенді қатысу.
5. Студент оқушымен шыдамды, ашық мейрімді қарым- қатынас жасау керек.

Пән бойынша сызбаны орындау үшін берілген тапсырма

Бақылау түрі	Тапсырманың мақсатымен мазмұны	Ұсынылатын әдебиеттер	Орындау ұзақтылығы	Бақылау пішіні	Тапсыру уақыты
Тәжірибелік тапсырманы орындау №1	Менделеевтің химиялық элементтер кезеңінің кестесі	[1].[2],[3], [4].[7],[8],	2 апта	ағындық	2 апта
Тәжірибелік сабақты орындау №2	Тәжірибелік геологиялық табиғи орындарға Менделеевтің кестесін қолдану қажет.	[1].[2],[3], [4].[7],[8],	2 апта	ағындық	4 апта
Тәжірибелік сабақты орындау №3	Екінші дәрежелі ореол интерпретациясының саны	[1].[2],[3], [4].[7],[8],	2 апта	ағындық	6 апта
Әріптестер	Теориялық және тәжірибелік білімді бекіту.	Конспекты лекций, материалы занятий по темам	1 тұрақты сағат	ағындық	7 апта
Тәжірибелік сабақты орындау №4	Колчедандық кен орынның геохимиялық алғашқы ореолдың болжамдық бағасы.	[1].[2],[3], [4].[7],[8],	2 апта	ағындық	8 апта
Тәжірибелік сабақты орындау №5	Тұрғылықты кен орынның геохимиялық алғашқы ореолдың болжамдық бағасы.	[2],[3], [5]	2 апта	аралық	10 апта
Тәжірибелік сабақты орындау №6	Екінші дәрежелі шашыранды ореолдың метал құрамындағы шешімі	[2],[3], [5]	2 апта	ағындық	12 апта
Әріптестер	Теориялық және	Конспекты лек-	1 тұрақты	ағындық	14 апта

	тәжірибелік білімді бекіту.	ций, материалы занятий по темам	сағат		
Тәжірибелік сабақты орындау №7	Геохимиялық құрлымдық ореол пішіні	[2],[3], [5]	2 апта	ағындық	15 апта
Рефератты қорғау	Теориялық және тәжірибелік білімді бекіту.	[2],[3], [5]	1 тұрақты сағат	аралық	7,14 апта
Емтихан	Пәннің ұғымдық тексерулер	Барлық қосымша және негізгі әдебиеттер	2 тұрақты сағат	Қортынды	Сессия кезінде

Өз-өзін бақылауға арналған сұрақтар (тесттік тапсырмалар)

1. Геохимиялық пайдалы кен орнының барлауын зерттейтін сабақты атаңыз.
2. Геохимиялық дала дегеніміз?
3. Қандай геохимиялық қосымша түрді білесіз?
4. Геохимиялық барлау әдісін санап шығыңыз.
5. Жай көрністер дегеніміз не?
6. Гипергендік геохимиялық далаға қандай фактор әсер етеді?
7. Литогеохимиялық шашыранды пішін қандай фактомен анықталады?
8. Қатып құрғатылған ағын немен анықталады?
- 9 Шашыранды ағынның нақты өнімділігі қалай анықталады?.
10. Литохимиялық екінші дәрежелі ағынға мінездеме берініз.
11. Қандай жердің бұзылып-тозылуын білесіз?
12. Тау жынысының денудациясы мен бұзылып-тозудың арасында қандай байланыс бар?
13. Екінші дәрежелі шашыранды ағын қандай параметірмен анықталады?
14. Салынған ореол дегеніміз не?
15. Алғашқы шашыранды ореолға мінездеме берініз.
16. Алғашқы шашыранды ағын қандай параметірмен анықталады?
17. Ең көп таратылған қандай әдістер?
18. Элементтер мен кен орындардың орналасу шегаралығы қалай анықталады?
19. Руда кен орнының шегаралығы қандай келісім шартта?
20. Шегаралықтың қандай қатарын атай аласыз?
21. Гидрохимиялық әдістің қолдану шарттарын атаныз.
22. Пайдалы кен орнының атмосимиялық барлау әдісі қалай өткізіледі?
23. Пайдалы кен орнының биохимиялық барлау әдісі қандай шарттармен қолданылады?
24. Пайдалы кен орнының биохимиялық барлаудың қолдану әдісін айтыңыз.
25. Пайдалы кен орнының геохимиялық барлау түрін санап шығыңыз.

26. Жер қабатының сынағы не үшін өткізіледі?
27. Жер қабатының сынағы мен тау жынысының айырмашылығы неде?
28. Жақсы шашыранды ағынның теңесуін атаңыз.
29. Жер қыртысының жынысы қалай өңделеді?
30. Жер қыртысының қандай горизонттары сынаққа алынады?
31. Тау жынысының қалай сынаққа алынып өңделеді?
32. Гидрохимиялық тау жыныстар қалай өңделеді?
33. Биогеохимиялық сынақ қалай өңделеді?
34. Геохимиялық зеттеулердің масштабын атаңыз.
35. Геохимиялық карта түрлерін білесіз?

Қолданылған әдебиеттер

1. Введение в поисковую геохимию. автор Левинсон А., Москва, Мир, 2002
2. Геохимические поиски месторождений полезных ископаемых. Матвеев А.А. М.: изд-во МГУ, 2003.
3. Введение в геохимию: Уч. пособие по дисциплинам "Общая геохимия" и "Прикладная геохимия" Козлов Н.Е., Предовский А.А МГТУ 2005.
4. Геохимия. Методические указания по выполнению лабораторных работ А.Г.Марченко, В.В. Смоленский СПб, 2006.
5. Геохимия биосферы. Перфилова О.Ю., Махлаев М.Л. ФГОУ ВПО Красноярский гос. аграрный университет, 2009.
6. Антропогенные геохимические аномалии и природная среда. Учебное пособие. Летувнинкас А.И. Томск: Изд-во НТЛ, 2002.
7. Карта полезных ископаемых Казахстана, масштаб 1:1 000 000 Алматы, 2003
8. Геохимические барьеры. Учебное пособие. Алексеенко В.А., Алексеенко Л.П. Логос, М, 2003 г.

**СТУДЕНТКЕ АРНАЛҒАН ПӘН БОЙЫНША ОҚЫТУ
БАҒДАРЛАМАСЫ (SYLLABUS)**

РККОГІА 4307 ««Пайдалы қазбалар кенорындарын іздеу
геохимиялық әдістері» пәні

РККОІГА 37«Пайдалы қазба кенорындарының геохимиялық
іздеу әдістері» модулі

5B070600 – Геология және пайдалы қазбалар кен орындарын
барлау мамандығы

Тау-кен факультеті

«Геология және пайдалы қазбалар кен орындарын барлау»
кафедрасы

31.03.2004берілген № 50 мемлекеттік баспа лицензиясы.
Басуға қол қойылды 30.10.2009ж. Пішімі 90x60/16. Таралымы 10 экз.
Есептік баспа табағы ____ Тапсырыс _____Бағасы келісімді
100027. ҚарМТУ баспасы. Қарағанды, Бейбітшілік б, 56

